

Ondřej Krása, *Příčiny vzniku světa v Platónově Tímaiu*

Abstrakt disertační práce

Předkládaná práce si klade za cíl vyložit příčiny vzniku světa v Platónově Tímaiu.

Vznik světa má dle Tímaia řadu příčin. Demiurg vytvořil svět podle věčně jsoucího vzoru, kterým je rozumový živočich zahrnující vše věčně jsoucí. Demiurg, který je nejlepším z věčně jsoucího, stvořil svět jako nápodobu tohoto celku věčně jsoucího. Jak se však k sobě má věčně jsoucí demiurg, který je rozumem, a celek věčně jsoucího, které je rozumem poznatelné? Tímaios popisuje věčně jsoucí jako to, co nemá vztahy k ničemu jinému než samo k sobě. Demiurg je oproti tomu tím, čím je, na základě vztahu ke vznikajícímu světu. Rozum vztahuje bytí, které je rozumem poznatelné a založené na soběstačných vztazích, ke vznikání, které plně poznatelné není, a tvoří tak celek věčně jsoucího.

Svět vznikl v příjemkyni jako oduševnělé tělo. Jednotlivá těla jsou pravidelnými geometrickými tvary, které vznikají v prostoru a které nemají žádnou látku v úzkém slova smyslu. Prostor však není jen tím, v čem těla vznikají, ale je i tím, čeho formováním těla vznikají. V prostoru jsou dle Tímaia i duše, jejich bytí v prostoru je však zásadně jiné než bytí těl. Duše je takovým způsobem bytí, který zobrazuje jiné podoby bytí v řeči, a její způsob bytí v prostoru umožňuje jiným duším a tělům být na místech, kde je ona sama.

Demiurg stvořil svět tak, že zformoval prekosmické vznikání a takto vzniklá tělesa oživil rozumnými dušemi. Rozum v podobě demiurga a v podobě řeči, která vzniká v duších, se při formování světa setkává s různými podobami tělesnosti. Tyto podoby Tímaios nazývá nutností. Nutnost však není nezávislou příčinou, která by působila proti připodobňování světa věčně jsoucímu. Nutnost je nedokonalou tělesnou nápodobou vzoru, kterou rozum vzoru dále připodobňuje.

Svět je obraz rozumových struktur ve sféře vznikání. Vzniká tak, že demiurgický rozum napodobuje v prostoru celek rozumem poznatelného vzoru, a vytváří tak živou rozumnou bytost složenou z duše a těla. Tato živá bytost je nejlepším obrazem věčně jsoucího.